

Inhoud

1. Een stel afgewerkte koekenbakkers 7
1961-1964
2. De aardigheid is eraf 26
1965
3. In de Tour gebeurt altijd veel als er niets gebeurt 46
1966
4. Met een betere ploeg en een betere ploegleider 61
1967
5. Een woeste uitbarsting van vaderlandse trots en vreugde 72
1968
6. Weinig gewonnen, mooie vrouw 101
1969
7. Een coureur complet 111
1970
8. Een van die verschrikkelijke regenbuien in de Pyreneeën 120
1971
9. De pot op met inspraak 131
1972
10. Een man die jonge profs goed kan begeleiden 139
1973
11. Kabouterwerk verheven tot lachwekkende importantie 146
1974

12. Onverkoopbare pillen als maandsalaris	160
1975	
13. De puisten van Zoetemelk	172
1976	
14. Pompen of verzuipen	180
1977	
15. De inhaligheid van Raleigh	193
1978	
16. Raas op de televisie	201
1979	
17. Jopie wint de zilvervloot	220
1980	
18. Winnen op de Nederlandse berg	240
1981	
19. Een bescheiden briefverkeer	256
1982	
20. Een kreet van afschuw	272
1983	
21. Troostende woorden en verfrissende washandjes	291
1984	
22. Super-opa Joop	303
1985	
Geraadpleegde literatuur	317
Register	321

Hoofdstuk 1

Een stel afgewerkte koekenbakkers

1961-1964

Een van de meest memorabele datums in de geschiedenis van het Nederlandse wielrennen op de weg, was 7 juli 1936. Op die dag startten voor het eerst Nederlandse renners in de Tour de France. Wielrennen op de weg was in Nederland lange tijd verboden geweest en coureurs die de grenzen niet wilden oversteken, waren aangewezen op criteriums of op de baan. Het was dan ook een verrassing dat er zulke fraaie resultaten in de Tour werden behaald. Al meteen in het eerste jaar wekte Theo Middelpamp een sensatie door de etappe over de Galibier te winnen. Toch betekende dan niet dat Nederland als wielernatie een vaste plaats had veroverd. Het viertal dat in Frankrijk het rood-wit-blauw vertegenwoordigde, bezat de Nederlandse nationaliteit, maar hun carrières speelden zich vrijwel uitsluitend in Frankrijk en België af. De basis waarop de professionele wielersport in Nederland rustte, was uiterst smal, zoals in de eerste jaren na de oorlog pijnlijk duidelijk werd. De prestaties in de Tour de France bereikten in die tijd een dieptepunt. Sjefke Janssen en Wim de Ruiters waren de enigen die er een enkele keer in slaagden Parijs te halen, maar zonder een etappe te winnen of op een andere manier een rol van betekenis te spelen. Elk jaar werd er vol hoop een ploeg naar Frankrijk gestuurd, maar steeds werd het een teleurstelling. Dat veranderde pas toen Wim van Est de gele trui veroverde en een dag later een val in een ravijn overleefde.

Het was het begin van een gouden tijd, waarin de Tour mateloos populair werd. Elk jaar behaalden Nederlanders ritzeges of droegen de gele trui. In 1953 werd Nederland eerste in het ploegenklassement en drie jaar later leek het zelfs alsof Wout Wagtmans op het punt stond de Tour te winnen. Ook in de Giro d'Italia en belangrijke eendagswedstrijden speelden de Nederlanders een hoofdrol. Het waren natuurlijk de renners die deze prestaties verrichtten, maar zoals zij zelf toegaven waren de successen in belangrijke mate te danken aan ploegleider Kees Pellenaars. Hij wist zijn team niet al-

leen tot grote prestaties op te zwepen, maar was ook een gewiekst regelaar die de sport bijzonder lucratief wist te maken.

In de jaren dat 'de Pel' zijn renners tot een geducht wapen wist te maken, stond hij in feite alleen. De Koninklijke Nederlandse Wielren Unie (KNWU) wilde zich niet met de Tour bezighouden, omdat deze een 'commerciële onderneming' was. Het was een houding die voor Pellenaars eerder een voordeel dan een nadeel was. Hij hoefde daardoor aan niemand rekenschap af te leggen, kon de ploeg zelf samenstellen en omdat hij bovendien verbonden was aan Locomotief, het rijwielmerk dat bijna alle vooraanstaande Nederlandse beroepsrenners in dienst had, wist hij een min of meer absolute machtspositie op te bouwen. Toch waren het juist de successen die zijn ondergang inluiden. Allereerst was de enorme publiciteit van de wielersport voor de firma's Eroba en Magneet aanleiding om vanaf 1956 en 1957 eveneens een wielerploeg te gaan sponsoren, zodat Locomotief zijn quasimonopolie verloor. Daarnaast werd het voor de KNWU onhoudbaar zich afzijdig te houden nu de prestaties in de Tour in de ogen van het publiek de kern van het wielerseizoen vormden.

Het bestuur van de Unie leek aanvankelijk genoegen te nemen met een assisterende rol, maar het probeerde geleidelijk steeds meer stem in het kapittel te krijgen. Een conflict werd daardoor onvermijdelijk, vooral ook omdat Pellenaars weinig diplomatiek te werk ging en er geen geheim van maakte dat hij de vertegenwoordigers van de KNWU volslagen incompetent achtte. Niet geheel ten onrechte. De Sportcommissie van de Unie telde enkele oud-renners, maar deze waren alleen op de baan actief geweest en namen zelfs niet de moeite om eens een etappe in de Tour of de Ronde van Nederland te volgen.

In de glorieuze jaren 1951-1956 was de positie van Pellenaars zo sterk dat hij zich weinig van de bemoeienissen van de KNWU hoefde aan te trekken. Dat veranderde in 1957. De prestaties in de Tour waren teleurstellend, maar nog funester was dat verschillende oud-renners zich tegen hun gewezen ploegleider keerden en beweerden door hem bestolen te zijn. Hard bewijs voor deze aantijgingen was er niet, maar de reputatie van de Pel werd er onherstelbaar door beschadigd. Het kostte de leden van de Sportcommissie ook weinig moeite hem ertoe te bewegen zijn functie als chef d'équipe neer te leggen. Het was een besluit dat ze zonder veel gewetensbezwaren konden nemen omdat ze meenden over een waardige opvolger te beschikken. Dat was Klaas Buchly, een ex-amateursprinter die als chauffeur van Pellenaars kennis met de grote wielerrondes had gemaakt. Volgens John van

Eck, voorzitter van de Sportcommissie, zou Pellenaars' opvolger 'minstens zo goed' als zijn voorganger zijn, maar dat bleek een illusie. Het ontbrak Buchly aan het gezag, de persoonlijkheid en de kennis van zaken om zijn taak met succes te kunnen vervullen.

De gevolgen waren rampzalig. Wat dankzij Pellenaars was opgebouwd, stortte volledig ineen. In de Tour werd drie jaar lang geen etappe gewonnen of een gele trui gedragen. Het dieptepunt kwam in 1961, toen er van de twaalf Nederlanders maar drie in Parijs aankwamen en geen van hen bij de eerste vijftig in het algemeen klassement eindigde.

Volgens Buchly was er een simpele reden waarom in de Tour zulke matige resultaten werden behaald: het ontbrak de Nederlandse renners van zijn tijd aan kwaliteiten. Uitslagen van andere wedstrijden toonden aan dat deze stelling onjuist was. Zo won Ab Geldermans in 1960 Luik-Bastenaken-Luik en de Ronde van Duitsland. In hetzelfde jaar zegevierde Jo de Haan in Parijs-Tours met Michel Stolker als tweede. In 1962 behaalde Jo de Roo een nog groter succes: hij won Bordeaux-Parijs, Parijs-Tours, de Ronde van Lombardije en de Super Prestige Pernod, een klassement waar de belangrijkste wedstrijden in waren opgenomen en dat qua prestige maar weinig voor het wereldkampioenschap onderdeed. Ook andere renners, zoals als Coen Niesten, Piet van Est, Martin van der Borgh en Bas Maliepaard, behaalden internationale successen.

De Nederlandse pers besteedde betrekkelijk weinig aandacht aan deze overwinningen. Journalisten wisten dat er voor hun lezers maar één race werkelijk belangrijk was: de Tour de France. Nu de Nederlanders daarin faalden, nam de belangstelling voor het wielrennen op de weg dramatisch af. Een onvermijdelijk gevolg was dat steeds minder bedrijven bereid waren er geld in te investeren.

Een indicatie van de noodlijdende toestand waarin de wielersport in Nederland verkeerde, is dat er in 1962 nog maar 21 profkoersen werden verreden, driehonderd minder dan in België. In datzelfde jaar zag de directie van de Ronde van Nederland zich gedwongen om de wedstrijd bij gebrek aan sponsors af te gelasten. Het was waarschijnlijk beter geweest als ze in 1963 tot hetzelfde besluit was gekomen. Nu werd deze eens zo populaire wedstrijd zowel sportief als organisatorisch een farce. Plaatsen waar eens tienduizenden toeschouwers aan de kant stonden om de renners te zien voorbijtrekken, waren nu bijna verlaten. In datzelfde jaar waren er voor professionals in Nederland nog maar vijftien wedstrijden op de weg en veertien op de baan gehouden. Toch was het wielrennen verre van uitgestorven.

Races voor amateurs en nieuwelingen hadden weinig last van een recessie. In 1963 werden er nog altijd 378 verreden. Ook kreeg de etappewedstrijd Olympia's Tour, de voornaamste race van het seizoen, uitgebreid aandacht en werd met meer passie gevolgd dan de Ronde van Nederland.

Het was bijna onvermijdelijk dat Magneet, Eroba en Locomotief tot de conclusie kwamen dat het bedrag dat noodzakelijk was voor de financiering van een beroepsteam, veel te weinig rendement opleverde. Het was aanzienlijk goedkoper om onafhankelijken en amateurs te sponsoren en het leverde minstens evenveel publiciteit op. Weliswaar bestonden er allerlei bepalingen om reclame tot een minimum te reduceren, maar in de praktijk speelden die vrijwel geen rol.

Nu er in Nederland vanaf 1962 geen profploegen meer waren, konden beroepsrenners alleen nog emplot in België, Frankrijk of Duitsland vinden. Voor de Tour bracht ze dat in een bijzonder ongunstige positie. De directie had dat jaar besloten om de Ronde door fabrieksteams te laten verrijden. Om toch iets van een strijd tussen verschillende naties te behouden was elke ploeg verplicht om ten minste zeven coureurs uit eigen land op te nemen. Dat betekende bijvoorbeeld dat het Franse Gitane-Leroux maar drie van de zes Nederlanders die het in dienst had voor de Tour mocht selecteren. Dat leek niet al te ongunstig, maar omdat de twee andere buitenlanders die voor de firma reden, de Duitser Rolf Wolfshohl en de Brit Tommy Simpson, een schitterend voorseizoen achter de rug hadden, was er in feite maar één plaats beschikbaar. Deze viel toe aan Bas Maliepaard, zodat Jan Hugens, Coen Niesten, Cees de Jongh, Piet Rentmeester en Jo de Haan thuis moesten blijven.

Voor de Nederlandse omroepen, die toch al wantrouwend tegenover het professionalisme stonden, was het ontbreken van een nationale ploeg een uitgelezen kans om 'de grote commerciële Tour de vergeten' en alle aandacht te richten op de Ronde van de Toekomst die gedeeltelijk over hetzelfde parcours liep. Omdat de landenformule daarin gehandhaafd bleef, was er volgens radioreporter Dick van Rijn sprake van 'een echte sportwedstrijd', een race 'waarin geld geen rol speelt en alleen pure amateurs rijden'. Het was een uitspraak die aangeeft hoe naïef verslaggevers in die tijd konden zijn. Het zuivere amateurisme van de Nederlandse ploeg bestond alleen in de verbeelding van Van Rijn. In werkelijkheid ging het om goedbetaalde onafhankelijken die zich bovendien als volleerde beroepsrenners gedroegen. Van Rijn ondervond dat toen hij de eerste dag de microfoon

voor etappewinnaar Jan Janssen hield. Deze verzuimde niet de directie van 'de Locomotief-fabriek, die deze Tour voor ons financieel mogelijk heeft gemaakt' uitgebreid te bedanken.

De Nederlandse ploeg die aan de Ronde van de Toekomst deelnam, was buitengewoon sterk en won dankzij Jan Hugens, Leo Knops, Lex van Kreuning en Jan Janssen niet minder dan zeven van de veertien etappes. Het was voor verschillende bladen aanleiding om meer aandacht aan de Tour de l'Avenir te besteden dan aan de Tour de France. Waarschijnlijk veronderstelden ze dat Nederlandse wielerveders dezelfde afkeer van de commercialisering hadden als radioreporters of krantenredacties en volledig bereid waren om hun sympathie op de toekomstronde te richten. Het bleek een misvatting. Ondanks de vele etappeoverwinningen kwam nog geen duizend man in het Olympisch Stadion om de huldiging van de Nederlandse ploeg bij te wonen.

Een van de redenen waarom de belangstelling voor de verrichtingen van de 'amateurs' tegenviel, was dat de Nederlandse profs uitstekend hadden gereden in de Tour. Ondanks dat ze maar met zes waren en hun startplaats aan kwaliteiten als knecht dankten, boekten ze veel mooiere resultaten dan hun twaalf landgenoten het jaar daarvoor. Huub Zilverberg won een etappe – met Maliepaard als tweede –, terwijl Ab Geldermans twee dagen de gele trui droeg en in het eindklassement als vijfde eindigde. Het waren successen die Nederlandse wielerveders met trots vervulden, al leidden ze niet tot hetzelfde enthousiasme als in de jaren vijftig. Tenslotte waren de overwinningen wel door landgenoten behaald, maar deze reden voor Belgische of Franse werkgevers en niet ter meerdere eer en glorie van hun vaderland. Omdat de Ronde van de Toekomst daartoe wel bestemd heette te zijn, besloot Hilversum de grote Tour een jaar later opnieuw te negeren en alleen een reporter naar de amateurronde te sturen. Wel werd elke avond tegen elven een korte samenvatting van de etappe in de profronde op de televisie uitgezonden. De omroepen beloofden wat meer ruimte voor de Tour wanneer Nederlandse prestaties daar aanleiding toe gaven, maar die bleven uit. Daarvoor kregen Geldermans en Enthoven, de enige twee Nederlanders die Parijs haalden, te weinig gelegenheid om uit hun knechtenrol te treden. Jan Janssen beschikte over meer vrijheid en won een etappe, maar was na een val in de tiende etappe gedwongen de strijd te staken. Huub Zilverberg, de enige andere Nederlandse deelnemer, viel een paar dagen voor het einde eveneens uit.

Op het eerste gezicht was er nog maar weinig over van de enorme belangstelling die de Tour in de tijd van Wagtmans en Van Est wekte. In werkelijkheid sluimerde het enthousiasme alleen maar. Wielerliefhebbers waren ervan overtuigd dat een nieuwe bloeiperiode kon aanbreken wanneer hun landgenoten in een nationale ploeg verenigd werden. Tourdirecteur Jacques Goddet was het daarmee eens. Volgens hem zou 'de verwoestende horde, die de slimme Pellenaars zo schitterend ten aanval wist te leiden' weer opstaan als er een Nederlands team zou worden gecreëerd.

Goddets oplossing voor de droevige situatie waarin de Nederlandse wielersport verkeerde, klonk simpel, maar was in de praktijk bijzonder gecompliceerd. Vrijwel iedereen was ervan overtuigd dat er iemand voor nodig was die niet alleen over ervaring en inzicht beschikte, maar ook de noodzakelijke connecties had. 'Iemand als Pellenaars', zoals in verschillende kranten werd geconcludeerd. Het probleem was dat Nederland maar over één man beschikte die aan deze voorwaarden voldeed, en dat was Pellenaars zelf. Zoals Rinus de Deugd in *De Telegraaf* schreef, was hij de enige met 'de capaciteiten om een Nederlandse ploeg te laten meetellen op de internationale markt'. Daar was zelfs zijn aartsvijand John van Eck van overtuigd geraakt. Kort voordat deze zich uit de Sportcommissie terugtrok, schreef hij een brief aan Pellenaars om hem aan te sporen zo snel mogelijk met een nieuw team te komen. De Pel was daar volledig toe bereid, maar hij had vele tegenstanders. Menig bedrijf was huiverig om met hem geassocieerd te worden en betwijfelde of een investering van enkele honderdduizenden guldens voldoende rendement zou opleveren. Een nog belangrijker hindernis was de houding van de KNWU. Het was nog maar kortgeleden dat leden van de Sportcommissie verklaard hadden dat Pellenaars nooit meer ploegleider mocht worden. Van Eck, de scheidende secretaris, was weliswaar van mening veranderd, maar stond daar vrijwel alleen in. Toen Pellenaars in 1963 kandidaat stond voor een functie in de Vereniging van Beroepsrenners, verklaarde vicevoorzitter Ton Vissers dat de helft van het bestuur onmiddellijk zou aftreden omdat verkiezing van de ex-ploegleider samenwerking met de KNWU onmogelijk maakte.

Ondanks alle obstakels leek Pellenaars in de herfst van 1963 toch succes te hebben. Het gerucht dat hij met Amstel Bier een akkoord had gesloten, was zo hardnekkig dat Jacques Goddet al een felicitatiebrief schreef. Het bleek voorbarig. De directeuren van de brouwerij lieten weten dat zij voorlopig niet van plan waren een wielerploeg te sponsoren. Pellenaars kreeg hetzelfde antwoord van de puissant rijke projectontwikkelaar

Reinder Zwolsman, president-directeur van de Exploitatie Maatschappij Scheveningen. Nederland leek het in het komende seizoen opnieuw zonder nationale ploeg te moeten doen. Pellenaars had al aangekondigd dat hij de wielrennerij vaarwel zou zeggen om weer timmerman te worden, toen er dankzij de journalist Pierre Huyskens half januari 1964 een deus ex machina op het toneel verscheen: Pieter de Ruwe, hoofdredacteur van *TeleVizier*. Dit tijdschrift was als programmabladd verbonden aan Veronica, de 'piratenzender' die de regels van het omroepbestel ontdukte door buiten de territoriale wateren te opereren. Het blad was voortdurend in processen met de gevestigde orde verwickeld en gold als een semilegale instelling. Misschien was dat een van de redenen waarom de directie van *TeleVizier* zich weinig om Pellenaars' reputatie leek te bekommeren. Een factor van belang was dat het blad al enige ervaringen met de wielersport had. In 1961 had het in de Ronde van Nederland een team gesponsord met Pellenaars' vijand en rivaal Klaas Buchly als ploegleider.

Om de nieuwe ploeg een cachet van fatsoen te geven, creëerde De Ruwe onmiddellijk een sportfonds en een adviesraad, waarin de populaire ex-Tourverslaggever Jan Cottaar zitting kreeg. Ook werd er een plaats ingeruimd voor een lid van de Sportcommissie. Dat de instemming van de KNWU allesbehalve vanzelfsprekend was, bleek duidelijk uit de eerste bijeenkomst van de raad. De afgevaardigde van de Wielrenunie, 'Juuf' van Ballegoijen de Jong, verscheen in gezelschap van Ton Vissers, die hij uit de uit de hockeywereld kende. Van Ballegoijen betoogde dat Pellenaars nooit een licentie zou krijgen en stelde daarom voor om Vissers tot ploegleider te benoemen. Daarmee dreigde de KNWU de hele onderneming te torpederen. Gezien de toestand waarin het wielrennen in Nederland verkeerde, was het een waagstuk van *TeleVizier* om 300 000 gulden in een nieuwe ploeg te investeren. Een dergelijke onderneming kon alleen slagen wanneer de verantwoordelijkheid werd toevertrouwd aan een man die thuis was in de wielersport en over voldoende ervaring beschikte. Vissers voldeed in geen enkel opzicht aan deze eisen. Hij was een complete outsider die zich wat sport betreft tot voor kort alleen met hockey had beziggehouden. Zijn entree in het wielersport was als ploegleider in de Ronde van Nederland van 1963. De ervaring die hij daarin had opgedaan, beperkte zich tot drie dagen. Daarna was hij wegens 'wangedrag' naar huis gestuurd. Toen hij achter in de karavaan moest zijn, had hij zijn wagen namelijk niet aan de kant van de weg gezet om de renners te laten passeren, maar had hij eenvoudigweg rechtsomkeert gemaakt.

Als de KNWU op de benoeming van Vissers was blijven staan, zou TeleVizier zich hoogstwaarschijnlijk hebben teruggetrokken. Zover kwam het niet. Pellenaars speelde een beslissende troef uit: de brief van Van Eck, die nog steeds secretaris van de Sportcommissie was. Van Ballegoijen de Jong kon zich er alleen bij neerleggen. Vissers deed nog wel een poging om Pellenaars' positie op andere wijze te ondermijnen, maar zonder succes. Hij eiste dat de Vereniging van Beroepsrenners het recht zou krijgen om de boeken van de ploegleider elke veertien dagen te controleren, waarop Pellenaars volgens Pierre Huyskens antwoordde: 'Jullie mogen bij mij gerust de kas komen controleren, want die staat open; maar reken er wel op dat jullie niet meer kunt omkeren want ik klief je in tweeën. Met de scherpe bijl.' Het bleek voldoende te zijn om Vissers de mond te snoeren.

Het nieuws dat Pellenaars een nieuwe ploeg zou formeren werd in wiewerlanden vooral door organisatoren met instemming begroet. Ondanks zijn jarenlange afwezigheid stond hij internationaal nog steeds bekend als een voortreffelijke ploegleider die zijn renners altijd tot de aanval aanzette en nieuw leven in een saaie koers wist te brengen. Hij kreeg ook onmiddellijk uitnodigingen voor de Rondes van Spanje, Zwitserland en andere etappewedstrijden. Jacques Goddet was eveneens enthousiast. Nog voor de maand januari voorbij was, ontving hij Pellenaars ten kantore van *L'Équipe*, omhelsde hem en nodigde hem uit om aan de komende Tour deel te nemen, ook al was de inschrijvingstermijn al verstreken. Het was bijzonder goed nieuws, maar het was niet meer dan een eerste stap. Pellenaars had nog geen renners gecontracteerd en omdat hij naar een puur nationale ploeg streefde, was het de vraag of er in Nederland voldoende goede coureurs beschikbaar waren om de deelname aan de Tour te kunnen rechtvaardigen. Aan bereidheid onder de renners ontbrak het zeker niet. Wim van Est, Ab Geldermans, Jo de Roo, Michel Stolker, Piet Rentmeester en Huub Silberberg hadden zich zeer positief over een ploeg onder leiding van Kees Pellenaars uitgelaten, maar dat was alweer bijna drie maanden geleden. Toen de onderhandelingen met Amstel waren mislukt, hadden ze voor buitenlandse teams getekend. Dat maakte de kans een bevredigende ploeg samen te stellen bijzonder klein. Nederland telde niet meer dan zeventien profrenners en daarvan waren er maar vier die nog geen ploeg hadden gevonden en onmiddellijk gecontracteerd konden worden. Er waren natuurlijk goede redenen waarom ze nog beschikbaar waren; het viertal behoorde niet tot de sterkste renners die Nederland kon bieden.